

Sygn. akt III U 1371/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2013 r.

Sąd Okręgowy w Przemysłu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Lucyna Oleszek

Protokolant: sekretarz sądowy Agnieszka Radochońska

po rozpoznaniu w dniu 20 grudnia 2013 r. w Przemysłu

na rozprawie

sprawy W. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o wypłatę niezrealizowanego świadczenia po zmarłym K. S.

na skutek odwołania W. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

z dnia 30 października 2013 r. **nr** (...)

I. **z m i e n i a** zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje wnioskodawczyni W. S. prawo do wypłaty niezrealizowanego świadczenia po zmarłym K. S. w kwocie 1.848,17 zł (słownie: tysiąc osiemset czterdzieści osiem 17/100),

II. **s t w i e r d z a** odpowiedzialność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. za opóźnienie w ustaleniu prawa do powyższego świadczenia.

Sygn. akt III U 1371/13

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 20 grudnia 2013 r.

Decyzją z dnia 30 października 2013 r. zn. (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. odmówił wnioskodawczyni W. S. prawa do niezrealizowanego świadczenia rentowego po zmarłym synu K. S..

W podstawie prawnej powołano art. 136 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 153 z 2009 r. poz. 1227 ze zm.) i stwierdzono, że skoro wnioskodawczyni nie należy do kręgu osób uprawnionych do renty rodzinnej, ani też zmarły nie pozostawał na jej utrzymaniu, to brak podstaw do wypłaty niezrealizowanego świadczenia.

Wnioskodawczyni W. S. złożyła odwołanie od tej decyzji domagając się jej zmiany.

Na uzasadnienie podała, że nieuprawnione jest twierdzenie organu rentowego o bezzasadności jej wniosku. Razem z synem K. S. prowadzili wspólne gospodarstwo domowe, a w czasie jego choroby koszty utrzymania domu oraz jego leczenia ponosiła właśnie ona, gdyż renta, którą otrzymywał była zbyt niska.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy podtrzymał swoje stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji.

Ponownie podano, że wnioskodawczyni nie jest uprawniona do renty rodzinnej. Ponadto brak podstaw do przyjęcia, że syna K. S. pozostawał na jej utrzymaniu, skoro miał prawo do swojego świadczenia. Wnioskodawczyni mogła mu jedynie pomagać, a przyczynianie się do utrzymania nie jest równoznaczne z pozostawaniem na utrzymaniu. Stąd wnioskodawczyni nie ma prawa do wypłaty niezrealizowanego świadczenia.

Sąd Okręgowy w Przemyślu – III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

ustalił następujący stan faktyczny:

Syn wnioskodawczyni K. S. urodzony (...) od 26 lutego 1999 r. nabył prawo do okresowej renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Świadczenie to miał wypłacane nieprzerwanie, ostatnio na podstawie decyzji z dnia 6 czerwca 2011 r. Organ rentowy przyznał mu wówczas prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy na dalszy okres od 1 czerwca 2011 r. do 31 maja 2013 r. Wysokość renty do wypłaty ustalono na kwotę 637,25 zł.

W dniu 21 grudnia 2012 r. K. S. wystąpił o przeliczenie świadczenia poprzez zmianę stopnia niezdolności do pracy oraz przyznanie prawa do dodatku pielęgnacyjnego w związku z pogorszeniem stanu zdrowia. Lekarz-orzecznik ZUS w orzeczeniu z dnia 3 lutego 2013 r. ustalił, iż jest on całkowicie niezdolny do pracy oraz do samodzielnej egzystencji do 28 lutego 2014 r. Od lat chorował on na serce, natomiast w 2012 r. wykryto u niego raka płuca lewego (nieoperacyjnego). Poddany został chemioterapii, którą bardzo źle znośił.

Decyzją z dnia 6 marca 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. ustalił K. S. prawo do renty na dalszy okres z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, począwszy od dnia 1 grudnia 2012 r. do 28 lutego 2014 r. Ponadto na ten okres przyznano mu także prawo do dodatku pielęgnacyjnego. W decyzji tej ustalono także, że należność za okres od 1 grudnia 2012 r. do 31 marca 2013 r. w kwocie 1057,67 zł zostanie wypłacona wraz ze świadczeniem za kwiecień 2013 r. Termin płatności renty ustalono na 10-go każdego miesiąca w wysokości 1.129,56 zł.

Rentę za kwiecień 2013 r. wraz z wyrównaniem przekazano na rachunek bankowy świadczeniobiorcy w (...).

Dowód: 1) Akta organu rentowego:

- decyzja rentowa z dn. 11.03.1999 r. i 6.06.2011 r.,
- wniosek o przeliczenie renty z dn. 1.12.2013 r.
- orzeczenie lekarza-orzecznika ZUS z dn. 13.02.2013 r.
- dokumentacja medyczna,
- decyzja rentowa z dn. 6.03.2013 r.

W dniu 8 kwietnia 2013 r. B. Ż. siostra K. S. wystąpiła do ZUS O/R. o wypłatę zasiłku pogrzebowego w związku z jego zgonem. K. S. zmarł w dniu 28 marca 2013 r. W związku z tą informacją organ rentowy pismem z dnia 9 maja 2013 r. wystąpił do banku (...) SA Oddziału

w L. o zwrot kwoty 2.772,55 zł przekazanej na rachunek bankowy K. S. tytułem „świadczenia rentowego za kwiecień 2013 r.” tj. za okres po śmierci posiadacza rachunku. Bank, w piśmie z dnia 24 maja 2013 r., poinformował, iż z rachunku świadczeniobiorcy w dniu 12 kwietnia 2013 r. została dokonana wypłata świadczenia w całości przez B. Ż., jako osobę uprawnioną. Wypłata ta została dokonana zgodnie z art. 55 ust. 3 ustawy Prawo bankowe.

Decyzją z dnia 5 czerwca 2013 r. organ rentowy zobowiązał B. Ż. do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za kwiecień 2013 r. w kwocie

2.772,55 zł. Uzasadniono to przepisem art. 138 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach

z FUS. W związku z odwołaniem zobowiązanej od tej decyzji sprawa była przedmiotem postępowania przed tut. Sądem, który prawomocnym wyrokiem z dnia 20 sierpnia 2013 r. sygn. akt III U 939/13 oddalił odwołanie B. Ż.. Równocześnie w toku tego postępowania tut. Sąd ustalił, że pieniądze pobrane przez siostrę zmarłego zostały przeznaczone na koszty związane z pogrzebem

i wybudowaniem nagrobka. Ponadto podała ona, że w związku z pogarszającym się stanem zdrowia i potrzebą zapewnienia należytej opieki oraz leczenia to ona oraz matka W. S. ponosiły większość kosztów oraz zapewniały opiekę.

B. Ż. zwrotu kwoty 2.772,55 zł dokonała na rzecz organu rentowego w dniu 16 września 2013 r.

Dowód: 1) Akta organu rentowego:

- wniosek o zasiłek pogrzebowy z dn. 8.04.2013 r.,
- odpis skrócony aktu zgonu K. S. z dn. 28.03.2013 r.
- pisma ZUS O/R. z dn. 9.05.2013 r.
- pismo (...) SA z dn. 24.05. 2013 r.
- decyzja zobowiązująca do zwrotu świadczenia z dn. 5.06.2013 r.
- przelew E. z dn. 16.09.2013 r.

2) Akta tut. Sądu sygn. akt III U 939/13:

- zeznania B. Ż.,
- wyrok z dnia 20.08.2013 r.

Ponadto Sąd ustalił, że wnioskodawczyni W. S. w dniu 13 czerwca 2013 r. wycofała wniosek o wypłatę niezrealizowanego świadczenia po K. S. z uwagi na postępowanie związane z odwołaniem B. Ż.. W dniu 21 października 2013 r. wnioskodawczyni ponowiła żądanie, domagając się wypłaty niezrealizowanego świadczenia po zmarłym synu K. S..

Sąd ustalił, że kwota wyrównania renty za okres od 1 grudnia 2012 r. do 31 marca 2103 r. z tytułu świadczenia należnego K. S. wynosi 1.848,17 zł.

Zaskarżoną decyzją odmówiono wnioskodawczyni wypłaty tego świadczenia.

Dowód: 1) Akta organu rentowego:

- cofnięcie wniosku z dn. 13.06.2013 r.
- wniosek z dn. 21.10.2013 r.
- decyzja odmowna z dn. 30.10.2013 r.

2) pismo ZUS O/R. z dn. 16.2013 r.

Ponadto Sąd ustalił, że wnioskodawczyni W. S., urodzona (...) mieszkała razem z synem K. S. w domu jednorodzinnym w Nowej (...), prowadzili wspólne gospodarstwo domowe. Przy czym koszty utrzymania domu ponosiła niemal wyłącznie wnioskodawczyni, finansowo pomagała też synowi w kosztach leczenia, zwłaszcza w ostatnim okresie jego życia. W dacie śmierci K. S. nie był żonaty i nie miał dzieci.

Wnioskodawczyni od dnia 1 września 1990 r. miała przyznane prawo do emerytury. Następnie w związku ze śmiercią męża J. S., wystąpiła o rentę rodzinną. Decyzją z dnia 6 sierpnia 2004 r. organ rentowy przyznał jej prawo do renty rodzinnej na stałe, począwszy od dnia 19 lipca 2004 r. Do renty tej przysługuje wnioskodawczyni dodatek pielęgnacyjny. Po waloryzacji w 2011 r. wysokość renty rodzinnej wynosiła 1.696,28 zł, obecnie jest to kwota około 1.800 zł.

Dowód: 1) Akta organu rentowego:

- decyzja emerytalna z dn. 26.04.1991 r.

- decyzja dot. renty rodzinnej z dn. 6.08.2004 r.

2) Akta tut. Sądu sygn. akt III U 939/13:

- zeznania B. Ż..

Dokonując powyższych ustaleń Sąd oparł się na dowodach z dokumentów, których wiarygodność nie została przez strony obalona, w szczególności dokumentacji zalegającej w aktach rentowych K. S. oraz aktach emerytalno-rentowych W. S., a dotyczącej ich starań o wypłatę oraz wysokości ostatnio pobieranych świadczeń. Sąd uwzględnił też zeznania B. Ż. złożone

w sprawie sygn. akt III U 939/13, która przedstawiła m.in. sytuację rodzinną wnioskodawczyni oraz zakres pomocy rodziny wobec syna i brata K.. W tym miejscu należy zauważyć, że z uwagi na powiązanie obu spraw, które zawisły przed Sądem Okręgowym w Przemyślu oraz ich charakter, w toku niniejszego postępowania celowe było odwołanie się do dowodu z protokołu przesłuchania B. Ż.. Zasada bezpośredniości nie jest zasadą bezwzględną i możliwe są od niej odstępstwa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 1966 r., I CR 364/65, Biul. SN 1966, nr 7-8, poz. 99, z dnia 13 marca 1969, II PR 13/69, Lex nr 14009).

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zgodnie z art.136 ust. 1-3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2009, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) - w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom,

z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku - małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku - innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba. Osoby te mają prawo do udziału w dalszym prowadzeniu postępowania o świadczenia, nieukończonego wskutek śmierci osoby, która o te świadczenia wystąpiła. Równocześnie przyjęto, że roszczenia o wypłatę świadczeń, o których mowa w ust. 1, wygasają po upływie 12 miesięcy od dnia śmierci osoby, której świadczenia przysługiwały, chyba że przed upływem tego okresu zgłoszony zostanie wniosek o dalsze prowadzenie postępowania.

Przepis ten reguluje sytuację prawną osób bliskich zainteresowanego, który zmarł po wniesieniu wniosku o świadczenie (tzw. niezrealizowane świadczenia). Niezbędnym warunkiem domagania się przez uprawnionych członków rodziny wypłaty świadczenia należnego po zmarłym uprawnionym do renty jest uprzednie zgłoszenie przez niego wniosku o świadczenie (SN w wyroku z dnia 23 kwietnia

1997 r., II UKN 77/97, OSNAPiUS 1998, nr 2, poz. 55). Przepis ten dotyczy zatem tych zmarłych emerytów i rencistów, którzy jeszcze nie pobierali świadczeń, lecz przed śmiercią wystąpili z wnioskiem o emeryturę/rentę.

Poza tym świadczenie należne po zmarłym uprawnionym do emerytury/renty wypłaca się innemu członkowi rodziny tylko wtedy, gdy spełnia on warunki do uzyskania renty rodzinnej (wyrok SA w Poznaniu z dnia 10 września 1997 r., III AUa 1/97, PP 1998, nr 2) lub gdy zmarły pozostawał na utrzymaniu członka rodziny (wyrok SA w Łodzi z dnia 17 stycznia 1997 r., III AUa 166/96, OSA 1997, z. 11-12, poz. 47).

Bezsporne w sprawie jest, że syn wnioskodawczynie K. S. w dniu 21 grudnia 2012 r. złożył wniosek o przeliczenie renty w związku ze zmianą stopnia niezdolności do pracy. Podwyższone świadczenie faktycznie zostało mu przyznane od daty złożenia wniosku, jednak wypłata wyrównania została zrealizowana już po jego śmierci.

W rezultacie przedmiotem nin. postępowania było roszczenie wnioskodawczynie W. S. dotyczące wypłaty niezrealizowanego świadczenia rentowego po zmarłym synu K. S.. Wnioskodawczynie znajduje się w trzeciej grupie osób o jakich mowa w ww. przepisie. Z cytowanego przepisu wynika, iż świadczenie należne po zmarłym uprawnionym do emerytury/renty wypłaca się innemu członkowi rodziny tylko wtedy, gdy spełnia on warunki do uzyskania renty rodzinnej lub gdy zmarły pozostawał na utrzymaniu członka rodziny.

Przepis art. 67 ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej reguluje, iż do renty rodzinnej uprawnieni są m.in. rodzice. Przy czym rodzice mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) ubezpieczony (emeryt lub rencista) bezpośrednio przed śmiercią przyczyniał się do ich utrzymania;
- 2) spełniają odpowiednio warunki określone dla wdowy i wdowca w art. 70 ust. 1 i 2 oraz, co do wieku, również w art. 70 ust. 5.

Wnioskodawczynie jako matka zmarłego nie spełnia wskazanych warunków do nabycia renty rodzinnej po zmarłym. Stąd przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było ustalenie czy to zmarły K. S. pozostawał w chwili śmierci na utrzymaniu matki, a w konsekwencji tego, czy ma ona prawo do wypłaty po nim niezrealizowanego świadczenia tj. wyrównania renty.

W tym zakresie Sąd przyjął, że zgodnie z utrwalonym poglądem w orzecznictwie pojęcie „pozostawania na utrzymaniu” ma ściśle materialne znaczenie, a miarą jego jest zapewnienie środków pieniężnych koniecznych do zaspokojenia „usprawiedliwionych potrzeb osoby będącej na utrzymaniu. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 22 marca 2011r., sygn. III AUa 2026/10, lex 1102954). Ponadto za osoby pozostające na utrzymaniu innych członków rodziny w rozumieniu powołanego art. 136 ust. 1 uważa się osoby, które bądź to nie posiadają żadnych własnych świadczeń emerytalno-rentowych (gdyż dopiero wystąpiły z wnioskiem o nie), bądź też pobierają wprawdzie takie świadczenia, ale w najniższej wysokości przewidzianej ustawą, a koszt zaspokajania ich usprawiedliwionych potrzeb jest znacznie wyższy (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19.01.2005 r. w sprawie III AUa 2766/03 lex 1217827). Dla zaistnienia sytuacji, którą można określić jako pozostawanie na utrzymaniu konieczna jest bez wątpienia stałość świadczeń oraz silna ekonomiczna zależność od osoby utrzymującej.

W rozstrzyganej sprawie wnioskodawczynie otrzymywała trzykrotnie wyższe od syna świadczenie. K. S. faktycznie ostatnie świadczenie za marzec 2013 r. pobrał w wysokości najniższej renty tj. 637,25 zł. Stąd wnioskodawczyni niewątpliwie w znacznym, o ile nie w całkowitym zakresie przyczyniała się do utrzymania wspólnego gospodarstwa, ponoszenia opłat, zakupu żywności. Ponadto pomagała synowi w jego leczeniu, partycypowała w kosztach dojazdu do lekarza, wykupu leków. Jego własne dochody nie zaspokajały w pełni usprawiedliwionych potrzeb. Konieczność leczenia niewątpliwie była pierwszą i usprawiedliwioną potrzebą jej syna. Na leczenie szpitalne z powodu rozpoznanego nowotworu zdecydował się zaledwie na dzień przed śmiercią. Trudno jednocześnie przyjąć, że

świadczenia matki miały wyłącznie charakter zwyczajowo przyjętej pomocy rodzinnej. Taką pomoc świadczyła B. Ż.. W ocenie Sądu w istniejącym stanie faktycznym K. S. pozostawał od dłuższego czasu na utrzymaniu matki, korzystając z fizycznej pomocy siostry B. Ż. i jej męża.

Z tych względów w pełni uzasadnione jest roszczenie wnioskodawczynie o wypłatę niezrealizowanego świadczenia. Sąd w oparciu o powołane wyżej przepisy w zw. z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. należało orzec o zmianie zaskarżonej decyzji i przyznaniu wnioskodawczynie prawa do wypłaty niezrealizowanego świadczenia, jak w pkt I wyroku.

Zgodnie z art. 118 ust. 1 i 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji, z uwzględnieniem ust. 2 i 3 oraz art. 120. W razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego.

Kierując się tym przepisem oraz uwzględniając wcześniejsze rozważania Sąd uznał, że ustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji tj. wypłata niezrealizowanego świadczenia możliwa było na etapie postępowania przed organem rentowym. Ustalenie tej okoliczności dopiero przed Sądem, na podstawie dołączonej już wcześniej dokumentacji jedynie w oparciu o odmienną wykładnię przepisu art. 136 ust. 1 ustawy i emeryturach z FUS nie zwalnia organu rentowego z odpowiedzialności za opóźnienie w wypłacie świadczenia dla wnioskodawczynie. Orzeczenie w tym zakresie zawarto w pkt II-im wyroku.